

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРАВНИКА» ДЛЯ
ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 081 ПРАВО

Цілі практичних занять з дисципліни «Професійна етика та відповідальність правника»:

1. Теоретичне засвоєння та практичне осмислення професійних етичних норм

Допомогти здобувачам закріпити одержані теоретичні знання, перевірити якість засвоєння відповідних тем курсу на основі самостійної роботи з матеріалами лекцій, основною та додатковою літературою, нормативно-правовими актами, етичними кодексами, дисциплінарною практикою та іншими джерелами, а також виявити їхні аналітичні та творчі здібності.

Особлива вимога висувається щодо усвідомленого та ґрунтовного засвоєння концепції професійної етики правника, її історичного розвитку, місця в правовій системі України та впливу на професійну діяльність юристів; формування системного розуміння етичних принципів, механізмів етичної відповідальності в різних сферах юридичної практики. Необхідною передумовою задоволення зазначеної вимоги є систематичне виконання завдань, які подаються до кожного практичного заняття.

Для ґрунтовного засвоєння навчального матеріалу не можна обмежуватися лише конспектуванням підручників, статей, монографій з тим, щоб потім на занятті просто переказати або зачитати текст конспекту. Такий спосіб підготовки виключає творчий підхід здобувача до навчального матеріалу, істотно обмежує коло пізнавальних джерел та глибину аналізу проблематики.

Найбільш ефективне, високоякісне засвоєння навчального матеріалу забезпечується вдумливим вивченням, аналізом, порівнянням і узагальненням усіх джерел, рекомендованих до практичного заняття.

Проводити таке вивчення доцільно у такій послідовності:

- конспект лекцій;
- основна література (підручники, навчальні посібники);
- етичні кодекси (Правила адвокатської етики, Кодекс суддівської етики, етичні стандарти для прокурорів, нотаріусів тощо);
- нормативно-правові акти щодо дисциплінарної відповідальності;
- рішення дисциплінарних органів та судова практика з питань професійної відповідальності;
- міжнародні документи з питань етики правничих професій;
- додаткова література (монографії, наукові статті);
- інші матеріали.

На основі систематизації й узагальнення всього вивченого матеріалу потрібно самостійно підготувати відповіді на кожне питання плану практичного заняття, а також вирішити передбачені планом заняття тестові та практичні завдання, кейси.

Індивідуальний спосіб підготовки (написання повного тексту відповіді, складання розгорнутого чи стислого плану відповіді, формулювання тез відповіді тощо) обирається кожним здобувачем самостійно.

Усі джерела потрібно вивчати крізь призму питань плану практичного заняття. Здобувач має навчитись знаходити та відбирати з різноманітних джерел таку інформацію, котра стосується саме цих запитань, і систематизувати її відповідно до кожного з них. Необхідно активно використовувати юридичні словники, енциклопедії та інші довідкові видання для з'ясування змісту всіх незрозумілих термінів, які зустрічаються у джерелах, оскільки незрозумілий термін створює перешкоди для повноцінного засвоєння матеріалу.

Частина матеріалів для підготовки до кожного практичного заняття знаходиться на кафедрі цивільного права Запорізького національного університету та в електронному репозитарії університету.

У кінцевому підсумку активна робота з навчальною та науковою літературою повинна сформувати у здобувача вміння самостійно аналізувати прочитане. Це вміння має проявитися:

- у чіткому розумінні основних етичних принципів та категорій курсу;
- у визначенні ступеня аргументованості тієї чи іншої етичної концепції, теорії професійної відповідальності;
- у здатності відокремити основні етичні вимоги від другорядних процедурних аспектів;
- у здібності критично поставитися до змісту джерела та визначити власне ставлення до викладених у ньому етичних норм, дати їм оцінку, характеристику.

Необхідно мати на увазі, що формулювання теоретичних питань практичного заняття часто не дублюють назви розділів, параграфів того чи іншого підручника (посібника). Тому лише активне осмислення всіх рекомендованих джерел дозволить підготувати повну, глибоку відповідь на ці питання, зібрати всі потрібні матеріали, дисциплінарну практику й інші приклади, що обґрунтовують викладені у відповіді тези та положення.

Часто здобувачі зустрічаються з ситуацією, коли щодо однієї й тієї самої етичної проблеми різні автори дотримуються неоднакових поглядів. У такому випадку слід навести основні наукові позиції і мотивовано приєднатися до однієї з них або аргументовано висловити власну думку.

Основна частина відповіді на питання практичного заняття повинна бути викладена самостійно, своїми словами. Зачитувати дозволяється лише цитати з наукової літератури, етичних кодексів, нормативно-правових актів та дисциплінарної практики. Знижує якість відповіді бідність мови, неправильне вживання юридичних термінів, неграмотна чи нелогічна побудова речень, висловів.

2. Розвиток етичного правового мислення та практичних навичок

Розвинути аналітичне правове мислення здобувачів з урахуванням етичного виміру професійної діяльності: навчити їх володіти методикою самостійного опрацювання програмного матеріалу, етичних кодексів, законодавства про дисциплінарну відповідальність та відповідної практики. Саме виробленню вміння здобувача самостійно аналізувати етичні дилеми у професійній діяльності правника, оцінювати поведінку з точки зору етичних стандартів, розвитку його творчого підходу до вирішення етичних конфліктів, формуванню навичок етичного юридичного мислення покликані сприяти обов'язкові для виконання практичні завдання, тестові завдання, кейси та доповіді, передбачені до кожного практичного заняття.

Вважається недостатньо продуктивним те заняття, що звелось лише до звичайного повторення, відтворення матеріалу, викладеного у лекції або одному з підручників. На практичному занятті здобувач повинен мислити аналітично та критично, особливо при розгляді етичних дилем та конфліктних ситуацій, у цьому вбачається основне навчально-методичне призначення і найбільша дидактична цінність практичного заняття. Тільки у разі, якщо після заняття здобувачі мають ширші та глибші знання про етичні аспекти професійної діяльності, ніж на його початку, воно повністю виправдовує себе як форма навчання. Впродовж заняття здобувачам варто занотовувати все нове, що довелося почути, доповнювати й уточнювати свої записи.

3. Формування навичок етичної аргументації та професійного спілкування

Виробити у здобувачів вміння грамотно, логічно, переконливо формулювати й відстоювати під час публічного виступу свої думки про основні принципи професійної етики та їх практичне застосування; сформувати здатність впевнено виступати перед аудиторією з етичних питань, не "прив'язуючи" себе до письмового тексту.

Протягом заняття здобувачам слід активно брати участь у дискусіях, аналізі етичних дилем, створенні та розв'язанні проблемно-пізнавальних

ситуацій, котрі спонукають чітко, зрозуміло формулювати свою етичну позицію, аргументувати її з урахуванням професійних стандартів, ставити запитання доповідачам, оцінювати відповіді інших учасників дискусії. Навички ведення етичної полеміки, володіння професійною юридичною мовою з урахуванням етичних аспектів, що формуються якраз під час практичних занять, є невід'ємною складовою професійних компетентностей сучасного правника.

Реальною підставою для виникнення на практичному занятті дискусії є різноманітність підходів до розуміння етичних стандартів у різних правничих професіях, різні концепції та моделі вирішення етичних конфліктів, відмінності в оцінці дисциплінарних рішень тощо. Проте слід пам'ятати, що необхідною передумовою творчого обговорення питань практичного заняття є ґрунтовне засвоєння всіх рекомендованих джерел, міцні знання конкретного матеріалу теми.

Особливості підготовки до різних видів робіт на практичних заняттях

Підготовка до відповідей на теоретичні питання

При підготовці до відповідей на теоретичні питання здобувачеві необхідно:

- опрацювати рекомендовану основну та додаткову літературу;
- вивчити відповідні етичні кодекси та стандарти;
- структурувати матеріал, виділивши головні етичні принципи, концепції, підходи;
- підготувати план відповіді, що відображає логіку розкриття питання;
- сформулювати власну позицію щодо дискусійних аспектів етичних проблем;
- підготувати приклади з дисциплінарної практики, що ілюструють теоретичні положення.

Підготовка до вирішення тестових завдань

Для успішного виконання тестових завдань здобувачеві рекомендується:

- уважно ознайомитися з типами тестових завдань (з одним правильним варіантом, з кількома правильними варіантами, на встановлення відповідності тощо);

- вивчити основні етичні поняття та категорії теми;

- опрацювати етичні кодекси та нормативно-правові акти, що регулюють дисциплінарну відповідальність;

- приділити увагу спірним, неоднозначним етичним аспектам теми, які часто стають предметом тестування.

Підготовка до вирішення практичних завдань та кейсів

При підготовці до вирішення практичних завдань та етичних кейсів здобувачеві необхідно:

- вивчити відповідний теоретичний матеріал з етики правничих професій;

- проаналізувати етичні кодекси та стандарти професійної поведінки;

- ознайомитися з актуальною дисциплінарною практикою та рішеннями етичних комісій;

- опрацювати методику етичного аналізу професійних ситуацій;

- підготувати алгоритм вирішення етичних дилем за схемою: факти → етичні проблеми → етичні норми → аналіз конфлікту інтересів → варіанти рішень → висновки.

Підготовка доповідей та презентацій

Для підготовки якісної доповіді та презентації здобувачеві рекомендується:

- обрати актуальну етичну тему відповідно до плану практичного заняття;

- зібрати та проаналізувати релевантні джерела (наукову літературу, етичні кодекси, дисциплінарну практику);

- структурувати матеріал (вступ, основна частина, висновки);

- підготувати тези доповіді з акцентом на етичних аспектах;

- створити презентацію, яка наочно ілюструє ключові етичні положення доповіді;
- підготуватися до можливих запитань аудиторії та етичної дискусії.

Форми та методи перевірки рівня досягнення цілей практичних занять

Рівень досягнення цілей практичних занять перевіряється шляхом:

- заслуховування й оцінки змісту та форми виступів здобувачів з питань плану заняття (за викликом викладача чи, з його дозволу, за бажанням здобувача);
- заслуховування й обговорення етичних запитань, що ставляться самими здобувачами впродовж заняття;
- оцінки активності та якості участі в етичних дискусіях;
- перевірки результатів виконання тестових завдань;
- розв'язання практичних завдань та етичних кейсів на основі обговорення запропонованих здобувачами відповідних рішень;
- оцінки якості та змісту доповідей і презентацій з етичної тематики;
- систематичної перевірки письмово виконаних обов'язкових завдань;
- проведення загальних або індивідуальних письмових аудиторних і позааудиторних контрольних робіт, колоквиумів (усних співбесід), тестування.

Раціональна система підготовки до практичного заняття

Найбільш раціональною системою підготовки до практичного заняття є система, яка включає в себе такі елементи:

- своєчасне ознайомлення з темою заняття і питаннями плану;
- встановлення зв'язку даної теми з відповідними розділами програми курсу;
- перегляд власного конспекту лекцій;
- опрацювання основної і додаткової літератури, що рекомендується до теми заняття;
- вивчення відповідних етичних кодексів та стандартів професійної поведінки;

- аналіз актуальної дисциплінарної практики та рішень етичних комісій;
- безпосередня підготовка до виступу на занятті (складання плану, тез, конспекту виступу);
- підготовка до виконання практичних завдань, тестів, етичних кейсів;
- запис незрозумілих етичних питань, які слід з'ясувати на консультації чи під час заняття;
- самоперевірка готовності до практичного заняття, що включає перевірку засвоєння основних етичних понять і категорій, які вказані до кожного заняття.

Методичні рекомендації щодо роботи з джерелами

План виступу на практичному занятті являє собою структуроване розкриття етичного питання. Він не повинен механічно повторювати зміст опрацьованих джерел. Здобувач має навчитись самостійно виділяти етичні проблеми, питання, називати і розташовувати їх у логічній послідовності.

Тези – це не простий перелік етичних проблем, а коротко сформульовані ключові положення з відповідного питання без детального викладу доказів, принципів, міркувань.

Конспект – це стислий самостійний виклад основних етичних думок автора в їх логічній послідовності з наведенням найважливіших положень. Зміст конспектування полягає в поділі книги чи окремих глав, параграфів на частини і їх короткий виклад у стислому вигляді своїми словами. Писати треба зрозуміло, чітко, послідовно. Основні етичні ідеї, висновки доцільно виділяти, підкреслюючи їх.

У процесі вивчення курсу кожен здобувач має підготувати доповідь з презентацією на одну з етичних тем курсу, брати участь в обговоренні доповідей інших здобувачів. Розпочинаючи вивчення курсу, здобувач обирає тему доповіді, погоджує її з викладачем, одержує детальні рекомендації щодо добору та вивчення джерел, структури та оформлення презентації.

Матеріали, зібрані здобувачами у процесі підготовки до практичних занять, безперечно знадобляться при вивченні інших предметів, спеціальних юридичних дисциплін, а також у майбутній професійній діяльності.

Хоча викладені тут методичні вказівки не є універсальними, вони покликані спрямувати зусилля старанного здобувача на вироблення власної, найбільш прийнятної для нього методики ефективної підготовки до занять з метою ґрунтовного засвоєння знань з дисципліни «Професійна етика та відповідальність правника» та формування відповідних професійних компетентностей.